

Döden i islam

Al-Mawt fi al-Islam

En akademisk genomgång grundad på Koranen och Sunnah

"Varje själ ska smaka döden. Och ni ska på Domedagen ges er fullständiga belöning." [Al Imran 3:185]

Abstract

Denna akademiska artikel undersöker dödens natur, process och konsekvenser inom islamisk teologi och rättsvetenskap, grundat primärt på Koranens explicita vittnesbörd och profeten Muhammeds (ﷺ) autentiska Sunnah. Artikeln täcker: dödens ontologiska status i islamisk tro (aqida), dödsprocessen och Azraels roll, själens (ruhs) resa vid dödsögonblicket, barzakh (mellanlivet), islams begravningsritualer, gravens prövningar (fitnah al-qabr) med Munkars och Nakirs förhör, gravens straff och belöning, samt de teologiska konsekvenserna för levande muslimer. Artikeln baseras på primärkällor inklusive Sahih al-Bukhari, Sahih Muslim, Sunan Abu Dawud, Sunan al-Tirmidhi och klassiska teologiska verk av Ibn al-Qayyim al-Jawziyya, Ibn Kathir och al-Nawawi.

Inledning – Döden som islamisk teologisk kategori

Döden - al-mawt (الموت) - är i islamisk teologi inte ett slut utan en övergång. Det är porten mellan två av de tre tillvarons stadier: denna värld (al-dunya), mellanlivet (al-barzakh) och det yttersta livet (al-akhirah). Att förstå dödens natur, process och konsekvenser är en av islamisk teologis (aqida) viktigaste uppgifter och en av de frågor som profeten Muhammed (ﷺ) talade mest ingående om.

Islam är unikt bland världsreligionerna i sin detaljerade och systematiska beskrivning av vad som händer vid och efter döden: Azraels ankomst, själens utdragning, änglarna i graven, förhöret, gravens straff eller fröjd, barzakh-tillståndet och slutligen Domedagen och det eviga livet. Dessa är inte spekulativa doktriner - de är, i islamisk teologi, välgrundade fakta

baserade på koranisk uppenbarelse och profetiska hadither av hög autenticitetsgrad.

Denna artikel syftar till att ge en systematisk, källbaserad genomgång av dödens alla aspekter i islamisk lära. Den är indelad i tematiska kapitel som täcker hela kedjan från dödsögonblicket till gravens tillstånd. Artikeln är akademisk till sin ansats men tillgänglig i sin framställning, och är avsedd som en resurs för muslimer och akademiker med intresse för islamisk eschatologi.

”Varje själ ska smaka döden. Vi prövar er med ont och gott som en prövning, och till Oss ska ni återvändas.” [Al-Anbiya 21:35]

Döden i Koranen – en teologisk kartläggning

Döden som Allahs skapelse

En av islamisk teologis mest fundamentala läror om döden är att döden – precis som livet – är Allahs skapelse (khalq), inte ett autonomt fenomen:

”Den som skapade döden och livet för att pröva er, vem av er som är bäst i handling – och Han är den Allsmäktige, Den Förlåtande.” [Koranen, al-Mulk 67:2]

Vers 67:2 är av stor teologisk vikt: Allah skapade döden FÖRE livet (al-mawt nämns före al-hayah) – vilket de islamiska lärda tolkar som att döden existerade innan livet, att den är ett mera primärt tillstånd i Allahs plan. Livet är prövningens tid; döden är prövningens slut.

Ibn Kathir kommenterar: 'Allah skapade döden och livet som ett prov. Döden kom före livet i texten för att den är äldre – världen var i ett dödens tillstånd (av icke-existens) innan Allah skapade livet i den.'

Dödens oundviklighet

Koranen är oförbehållsamt tydlig om dödens oundviklighet – ingen kan fly den oavsett rikedom, makt eller försök:

"Varje själ ska smaka döden. Och ni ska på Domedagen ges er fullständiga belöning. Den som räddas från Elden och förs in i paradiset – han har lyckats. Och detta livets liv är ingenting annat än ett bedrägligt nöje." [Koranen, Al Imran 3:185]

"Varhelst ni än är, ska döden nå er – även om ni är i högt byggda torn." [Koranen, al-Nisa 4:78]

"Säg: Döden, från vilken ni flyr, kommer sannerligen att möta er. Sedan ska ni återvändas till Kännarens av det dolda och det uppenbara, och Han ska informera er om vad ni brukade göra." [Koranen, al-Jumu'ah 62:8]

Dessa tre verser etablerar tillsammans dödens universalitet (varje själ), oundviklighet (varhelst ni är) och finalitet (sedan ska ni återvändas till Allah). Det finns ingen undkommen, ingen uppskjutning och ingen substitution.

Den bestämda tidpunkten – Ajal

En av islamisk teologis mest centrala doktriner om döden är ajal (أجل) – den i förväg bestämda tidpunkten för varje individs bortgång. Ajal är bestämd av Allah och kan inte ändras:

"Och ingen människa kan dö utom med Allahs tillstånd, vid en skriven tidpunkt (kitabān mu'ajjalan)." [Koranen, Al Imran 3:145]

"Och för varje nation finns en utsatt tid – när deras tid har kommit kan de inte senarelägga den ens en timme och inte heller påskynda den." [Koranen, al-A'raf 7:34]

Doktrinen om ajal har djupgående konsekvenser för islamisk teologi och praxis: det är meningslöst att frukta döden i den meningen att man försöker undvika vad Allah bestämt. Profeten (ﷺ) sade: 'Om ni flydde från era förutbestämda bortgångar som en räv flyr, ändå skulle ni möta dem.'

[Ibn Hibban; sahih] Rätt inställning till ajal är att leva väl, inte att frukta döden onödigt.

Döden som övergång – barzakh

”Bakom dem finns en barriär (barzakh) till den dag de uppväcks.” [Koranen, al-Mu’minun 23:100]

Barzakh – bokstavligen ’skärm’ eller ’barriär’ – är Koranens term för mellanlivet: tillståndet mellan döden och Domedagen. Vers 23:100 introducerar konceptet i samband med en ångerfull syndares sista ord: ’O min Herre! Sänd tillbaka mig – kanske jag handlar rättfärdigt...’ Allah svarar att barzakh hindrar återvändon. Det finns ingen andra chans efter döden – barzakh är en envägströskel.

Dödens ängel – (Azrael) / Malak al-Mawt

”Säg: Dödsängels ande, som förordnats över er, tar er – sedan ska ni återvändas till er Herre.” [Koranen, al-Sajdah 32:11]

Koranen nämner en dödens ängel (Malak al-Mawt) utan att ge ett specifikt namn. I hadith-traditionen identifieras han som Azrael (عزرائيل). Han är ansvarig för att separera själarna (arwah) från kropparna vid dödstillfället. Han har under sig änglar som hjälper vid varje bortgång.

Döden i Sunnah – profetens (ﷺ) ord och vägledning

Döden som den visas lärare

Profeten Muhammed (ﷺ) talade mer om döden än om nästan något annat ämne – och uppmanade muslimerna att ofta tänka på den:

”Minns ofta dödens krossare av njutningar (haddim al-ladhhat).” [Sunan al-Tirmidhi, hadith nr 2307; Sunan al-Nasa’i, hadith nr 1824; Sunan Ibn Majah, hadith nr 4258 – hasan sahih]

Uttrycket 'haddim al-ladhdhat' – 'krossaren av njutningar' – är ett av Sunnahns mest kraftfulla epitet för döden. Profeten menar att regelbunden meditation om döden krossar njutningarnas grepp om hjärtat och påminner om vad som är verkligt viktigt.

"Den klokaste av er är den som mest tänker på döden och bäst förbereder sig för det som kommer efter. Dessa är de sanna de kloka – de lämnar denna världens ära och det nästa livets ära."
[Sunan Ibn Majah, hadith nr 4259; al-Tabarani – hasan isnad]

Profetens egna förberedelser för döden

Profetens (ﷺ) förhållande till sin egen bortgång var märkvärdigt ärligt och förberett. Under sin sista sjukdom – Ramadan/Rabi' al-Awwal år 11 e.H. – berättade profeten Aisha om sina förestående bortgång:

"Aisha berättar: 'Profeten (ﷺ) bad under sin sjukdom: O Allah! Förlåt mig, förbarma Dig över mig och för mig till al-Rafiq al-A'la (det Höga Sällskapet).' Jag sade: Du väljer inte oss. Han log och sade: 'Al-Rafiq al-A'la' – och det var hans sista ord." **[Sahih al-Bukhari, hadith nr 4440; Sahih Muslim, hadith nr 2444]**

Profetens sista ord – 'al-Rafiq al-A'la' (med Allahs, propheternas och martyrernas höga sällskap) – är ett teologiskt dokument: han valde att möta döden med Allah snarare än att klamra sig fast vid livet.

Hadithens detaljbeskrivning av dödsprocessen – al-Bara ibn Azib

Det mest detaljerade och välkända hadithet om dödsprocessen är al-Bara ibn Azib-hadithet, ett långt hadith återgivet av Ahmad och Abu Dawud:

"Vi följde profeten (ﷺ) vid en begravning av en Ansar-man. Vi satte oss vid graven. Profeten satt mitt ibland oss som om det var en fågel på hans huvud (i stilla allvar). Han höll en pinne och rörde i marken. Sedan lyfte han huvudet och sade: 'Sök Allahs skydd från gravens straff' – två eller tre gånger. Sedan sade han: 'Sannerligen, när den troende är på väg att lämna denna värld

och resa mot det nästa – änglar med vita ansikten och lysande, som solen, stiger ner till honom med ett av paradiset sveplinnen och parfymer. De sitter på hans synhåll tills dödsängeln (Malak al-Mawt) anländer och sitter vid hans huvud och säger: O välgörande själ – ut till Allahs förlåtelse och välbehag! Och den glider ut som vatten rinner ur en vattenkanna...” [Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753 – sahih enligt Ibn al-Qayyim och al-Albani]

Hadithen fortsätter med en detaljerad beskrivning av den troendes själs resa uppåt genom himlasfärerna, änglarna som välkomnar den, Allah som befäller att skriva den i 'Illiyun (de rättfärdigas register i den högsta himlen) och slutligen återvändan till kroppen för gravens förhör. Vi återkommer till denna hadith i efterföljande kapitel.

Profetets bön mot gravens straff

Profeten (ﷺ) sökte regelbundet Allahs skydd mot gravens straff i sina böner och lärde sina följeslagare att göra detsamma:

”O Allah! Sannerligen söker jag skydd hos Dig från Hellens straff, och från gravens straff, och från livets och dödens prövningar, och från al-Masih al-Dajjals (Antikrists) ondska.” [Sahih al-Bukhari, hadith nr 1377; Sahih Muslim, hadith nr 588 – läses i sista tashahhud i varje bön]

Det faktum att profeten (ﷺ) lade in denna bön i bönen's sista tashahhud – som reciteras fem gånger dagligen – visar hur central frågan om gravens prövning är i islamisk praxis. Varje troende muslim ber minst fem gånger dagligen om skydd från gravens straff.

Dödsprocessen – moment för moment

Allahs befallning och Azraels ankomst

När ajal – den bestämda tidpunkten – har kommit, befäller Allah Malak al-Mawt (dödens ängel) att ta själen. Allah säger till dödsängeln:

"Mina änglar tar (själen) och de slarvar inte." [Koranen, al-An'am 6:61]

Dödens ängel ankommer ensam till den döende, men med hjälpänglar. Dessa hjälpänglar skiljer sig beroende på den döendes karaktär – vita, ljusa änglar för den troende; mörka, hårda änglar för den otroende. Ibn Abbas berättar att profeten (ﷺ) beskrev detta:

"Dödsängeln ankommer till den troende och hans hjälpänglar med lysande ansikten, bärande paradiset sveplinnen och vällykt. De placerar sig på hans synhåll och dödsängeln sitter vid hans huvud..." [Musnad Ahmad, hadith nr 18557; al-Hakim, al-Mustadrak – sahih]

Agoniens ögonblick – al-naza'

Al-naza' (النزع) – dödsagoni, bokstavligen 'utdragning' – är det tillstånd av kamp som föregår själens faktiska separation från kroppen. Koranen beskriver det:

"Och dödsagonierna kom med sanningen – det är vad du undvek." [Koranen, Qaf 50:19]

"Nej! När (andedräkten) nått halsen, och det sägs: 'Vem är botemann?' – och han vet att det är avskedet. Och benet snor sig runt benet. Den dagen är drevs mot din Herre." [Koranen, al-Qiyamah 75:26–30]

Al-naza' kan vara kort eller lång, smärtsam eller mild – beroende på individens tro och gärningar. Profeten (ﷺ) sade:

"Döden är den hårdaste prövningen en troende genomgår."
[Sahih al-Bukhari, hadith nr 5641 – om sjukdomens svårigheter som sonar synder]

Men profeten tröstade också:

”Den troende dör i svett på pannan.” [Sunan al-Nasa’i, hadith nr 1828; Sunan al-Tirmidhi, hadith nr 982 – sahih]

Svetten på pannan är ett tecken på att den troende genomgår en prövning vid döden som sonar synder – en sista nådesakt av Allah.

Själens separation – den troendes utdragning

Hur själen dras ut skiljer sig fundamentalt för den troende och den otroende. Al-Bara ibn Azib-hadithet beskriver den troendes upplevelse:

”Dödsängeln säger till den troende: O välgörande, rena själ – ut till Allahs förlåtelse och välbehag! Och den glider ut som vatten rinner ur en vattenkannas mun. Dödsängeln tar den (själen) och änglarna tar den omedelbart och omsluter den i paradiset sveplinnen och vällukt. En vällukt som musk stiger upp från den...” [Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753]

För den otroende är bilden omvänd:

”Och för den onde – dödsängeln säger: O ond, oren själ – ut till Allahs vrede och missnöje! Och den splittras i hans kropp – dödsängeln drar ut den som en taggig metallpigg dras ut ur vårt ylle (som river köttet med sig).” [Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753]

Själens resa uppåt – de troendes registrering i 'Illiyun

Efter utdragningen bär änglarna den troendes själ uppåt genom himlasfärerna. Al-Bara-hadithet fortsätter:

”De bär upp själen och passerar förbi änglagrupper som frågar: Vad är detta välluktande? Och de svarar: Det är den och den, med det vackraste av sina namn. De når himlen och ber om ingång. Den öppnas. De följs av de närmaste änglarna till nästa

himmel – ända tills de når den sjunde himlen. Allah säger: Skriv min tjänares bok i 'Illiyun och återvänd honom till marken – ty från den skapade Jag dem, i den återvänder Jag dem, och ur den ska Jag ta ut dem en gång till.'" [Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753 – sahih]

'Illiyun (عليون) – nämnt i Koranen (al-Mutaffifin 83:18-21) – är de rättfärdigas register i den högsta himlen. Den troendes namn skrivs in där vid bortgången, ett evigt vittnesbörd om deras välgörande liv.

För den otroende är resan omvänd:

"Den otroende bärs upp och himlarnas portar stängs för honom. Allah säger: Skriv min tjänares bok i Sijjin – i den lägsta marken. Och han kastas ner." Sedan reciterade profeten: 'Den som sätter upp gudar vid Allahs sida – det är som om han föll från himlen och fåglarna rev honom i stycken, eller vinden kastade honom till en avlägsen plats.' [al-Hajj 22:31] – [Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753]

Sijjin (سجين) – nämnt i Koranen (al-Mutaffifin 83:7-9) – är de syndigas register i den lägsta djupet, en antites till 'Illiyun.

Islamisk begravningsritual – fiqh al-janazah

Skyldigheter vid dödsögonblicket

Islam föreskriver en serie av handlingar omedelbart vid och efter bortgången. Dessa är detaljerade i islamisk rättsvetenskap (fiqh al-janazah):

1. Talqin – påminna den döende om shahadan: En muslim bör vid dödsögonblicket läsa: 'La ilaha ill Allah' inför den döende, för att det sista ordet denne yttrar ska vara shahadan. Profeten sade: 'Uppmuntra er döende att säga La ilaha ill Allah.' [Sahih Muslim, hadith nr 916]
2. Tillsluta ögonen: När döden bekräftats ska ögonen tillslutas. Profeten (ﷺ) tillslöt Abu Salamahs ögon vid bortgången och sade: 'Sannerligen – när själen tas följer blicken den.' [Sahih Muslim, hadith

nr 920]

3. Täcka kroppen: Kroppen täcks med ett enkelt tygstycke omedelbart.
4. Rusa med begravningen: Profeten (ﷺ) sade: 'Skynda med begravningen. Om hon var rättfärdig är det gott ni sänder henne till; och om hon inte var det, det är ett ont ni lyfter av era nackar.' [Sahih al-Bukhari, hadith nr 1315; Sahih Muslim, hadith nr 944]

Ghusl – det rituella badet

Ghusl al-mayyit (غسل الميت) – tvagningen av den döde – är en kollektiv religiös plikt (fard kifaya). Profeten (ﷺ) befallde detta uttryckligen:

"Profeten (ﷺ) sade angående hans dotter Zaynab:

'Tvätta henne tre gånger, eller fem, eller mer om ni anser det nödvändigt – med vatten och lotosbladslösning. Och gör den sista gången med kamfer (kafur). När ni är klara, tala om för mig.'" [Sahih al-Bukhari, hadith nr 1253; Sahih Muslim, hadith nr 939]

Reglerna för ghusl al-mayyit:

- Utförs av muslimer av samma kön (undantag: make/maka och barn under 7 år)
- Udda antal gånger: 3, 5 eller 7 – börja med höger sida och med wudulik ordning
- Sista gången: tillägg av kamfer (kafur) i vattnet för vällukt och konservering
- Intimzonerna täcks under hela processen
- Den döde tvättas varsamt – inga hårda tag

Kafan – svepningens regler

Kafan (كفن) är sveplinet som den döde kläs i. Islam föreskriver enkelhet:

"Profeten (ﷺ) sveptes in i tre vita linnedukr (thiyab bayda yamamiyya) – utan en särskild skjorta eller turban." [Sahih al-Bukhari, hadith nr 1264; Sahih Muslim, hadith nr 941]

Regler för kafan:

- Vitt tyg – helst linne
- Man: tre tygstycken (lifafah/izoar/qamis). Kvinna: fem tygstycken (tillägg av khimar/khirqah)
- Inga smycken, inga dyra material – islam understryker likheten i döden
- Den dödes hår kammats och doftas med naturliga dofter

Salat al-Janazah – begravningsbönen

Salat al-janazah (صلاة الجنازة) – begravningsbönen – är en kollektiv religiös plikt (fard kifaya). Profeten (ﷺ) ledde den regelbundet och uppmuntrade till bred delaktighet:

”Den som följer en musims begravning med tro och hopp på belöning och stannar tills bönen är gjord, han får ett qirat (en stor mängd belöning). Den som stannar tills begravningen är klar, han får två qirat – det minsta av dem är som berget Uhud.”
[Sahih al-Bukhari, hadith nr 1325; Sahih Muslim, hadith nr 945]

Salat al-janazah utförs stående, utan ruku' (böjning) eller sujud (prostration). Den består av fyra takbirater:

- Takbira al-ihram (öppningstakbira) + recitation av al-Fatihah
- Andra takbira + salat Ibrahimiyya (välsignelsebön över profeten)
- Tredje takbira + du'a (bön för den döde – den viktigaste delen)
- Fjärde takbira + salam (avslutning)

Profetens (ﷺ) du'a för den döde i salat al-janazah:

”O Allah! Förlåt vår levande och vår döde, vår närvarande och vår frånvarande, vår unge och vår gamle, vår man och vår kvinna. O Allah! Den av oss Du låter leva – låt honom leva på islam. Och den av oss Du låter dö – låt honom dö på tro. O Allah! Beröv oss inte hans belöning och led oss inte vilse efter honom.”
[Sunan Abu Dawud, hadith nr 3201; Sunan Ibn Majah, hadith nr 1498; Sunan al-Tirmidhi, hadith nr 1024 – sahih]

Al-Dafn – gravläggningen

Al-dafn (الدفن) – gravläggningen – sker omedelbart efter janazah-bönen.
Islamiska regler:

- Graven ska vara tillräckligt djup för att förhindra doft och skydda mot djur
- Den döde läggs på sin högersida vänd mot qibla (Meckas riktning)
- Kroppen läggs direkt i marken – helst utan kista (om möjligt enligt lokala lagar)
- Graven täcks med jord – alla deltagare kastar tre handfullar jord
- Graven markeras enkelt – hög grav eller utsmyckning är förbjudet

Profeten (ﷺ) sade vid gravläggningen:

”Bismillah wa ‘ala sunnati rasulillah.” (I Allahs namn och på Allahs sändebuds vis.) – Och lade den döde i graven med höger sida nedåt vänd mot qibla. [Sunan Abu Dawud, hadith nr 3213; Sunan Ibn Majah, hadith nr 1550 – hasan]

Al-Talqin – påminnelsen vid graven

En omdiskuterad men av många lärda rekommenderad praxis är talqin al-mayyit (تلقين الميت) – att påminna den döde om shahadan vid graven efter begravningen. Profeten (ﷺ) stannade vid graven efter att den fylldes med jord och sade:

”Sök förlåtelse för er bror och bed om hans fasthet – ty han förhör nu.” [Sunan Abu Dawud, hadith nr 3221 – sahih enligt al-Albani]

Al-Nawawi och al-Suyuti bland shafiisternas lärda rekommenderar talqin uttryckligen. Hanbali- och malikiskolorna har varierade åsikter. Hanafiskolans officiella position är att det är tillåtet men inte obligatoriskt.

Gravens prövningar – Fitnah al-Qabr

Gravens verklighet – al-qabr

Al-qabr (القبر) – graven – är i islamisk teologi inte bara en fysisk plats utan en andlig dimension: den första stationen i det nästa livet (al-akhirah).

Profeten (ﷺ) sade:

”Graven är den första stationen av det nästa livets stationer. Om man räddas från den är det efterföljande lättare; om man inte räddas från den är det efterföljande svårare.” [Sunan al-Tirmidhi, hadith nr 2308; Sunan Ibn Majah, hadith nr 4267 – hasan]

Profeten (ﷺ) uppmanade sina följeslagare att meditera om graven:

”Besök gravarna – ty de påminner er om det nästa livet.” [Sahih Muslim, hadith nr 976; Sunan al-Nasa’i, hadith nr 2034]

Munkars och Nakir – förhörets änglar

Omedelbart efter gravläggningen – när de sista fotstegen av begravningssällskapet hörs försvinna – skickas två änglar till den döde för förhöret. Dessa änglar heter Munkar (منكر) och Nakir (نكير) – namn som inte nämns i Koranen men är välbelagda i Sunan-samlingarna.

Profeten (ﷺ) beskriver deras utseende:

”De är två änglar med mörk, blåsvart hudfärg – den ene kallas al-Munkar och den andre Nakir.” [Sunan al-Tirmidhi, hadith nr 1071 – hasan gharib; kompletterande uppgifter i al-Hakim, al-Mustadrak]

Ibn al-Qayyim al-Jawziyya ger i Kitab al-Ruh en detaljerad sammanfattning av förhørsprocessen baserad på multipla hadith-kedjor.

De tre frågorna

Förhöret i graven kretsar kring tre fundamentala frågor. Al-Bara ibn Azib-

hadithet återger:

”Munkars och Nakirs frågor till den döde är tre: [1] Vem är din Herre? [2] Vad är din religion? [3] Vem är denne man (profeten)?” – och de pekar på profeten Muhammed (ﷺ).
[Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753; Sunan al-Tirmidhi, hadith nr 1071]

Den troende svarar:

”Min Herre är Allah. Min religion är islam. Han är Allahs sändebud Muhammed (ﷺ). Han kom till oss med tydliga bevis och vi trodde på honom.” **[Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753]**

Den otroende eller hycklaren svarar med förvirring:

”Ha! Ha! Jag vet inte. Jag hörde folk säga något och jag sade det.” **[Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753]**

Den troendes belöning i graven

För den troende som svarar rätt följer en serie av nådesgåvor. Al-Bara-hadithet fortsätter:

”En röst ropas från himlen: Min tjänare har talat sant! Bred ut ett paradiset sängkläde och öppna ett paradisfönster för honom. Och en vällukt och svalka tränger in på honom. Hans grav vidgas för honom så långt hans ögon kan se. En man med ett vackert ansikte och vackra kläder och en vällukt anländer och säger: Fröjda dig av det som gläder dig – detta är din dag som du lovades. Den döde frågar: Vem är du, ditt ansikte bär på godheten? Mannen svarar: Jag är dina goda handlingar. Den döde säger: O min Herre, upprätta Timmen (Domedagen) så att jag kan återvända till min familj och mina egendomar.” **[Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753 –**

sahih]

En annan hadith tillägger:

"Den troende i graven sitter upp, frisk utan rädsla – som om han väckts ur en djup sömn." [Sahih al-Bukhari, Kitab al-Jana'iz – sammansatt vittnesbörd]

Gravens straff för den otroende och syndaren

För den som misslyckades med förhöret – den otroende eller hycklaren – är konsekvenserna svåra. Al-Bara-hadithet:

"En röst ropas från himlen: Han ljög! Bred ut ett helvetesbädden och öppna ett helvetesfönster för honom. Och en värme och het luft tränger in. Hans grav trycks ihop tills hans revben knäcks mot varandra. En man med ett fult ansikte och fula kläder och en stank anländer och säger: Gläd dig i det som gör dig sorg – detta är din dag som du lovades. Den döde frågar: Vem är du, ditt ansikte bär på ont? Han svarar: Jag är dina onda handlingar. Den döde säger: O min Herre, upprätta inte Timmen!" [Musnad Ahmad, hadith nr 18557; Sunan Abu Dawud, hadith nr 4753]

Gravens ihoptryckning (daghtat al-qabr) är en av de mest omnämnda gravens plågor i Sunnah. Profeten (ﷺ) nämnde att Sa'd ibn Mu'adh – en av islams störste hjältar – genomgick daghtat al-qabr trots sin höga ställning:

"Sa'd ibn Mu'adh var en som himmelens Tron skakade av. Och ändå genomgick han en tryckning av graven – sedan löstes den." [Musnad Ahmad, hadith nr 23640; al-Nasa'i – sahih]

Ibn al-Qayyim kommenterar: 'Gravens tryckning är universell – ingen undkommer den. För syndaren är den en bestraffning; för den rättfärdige är den som en omfamning av en oroad moder – intensiv men kortvarig och kärleksfull.'

Azab al-Qabr – gravens fortgående straff

Utöver det initiala förhöret kan graven bli en plats för fortgående straff (azab al-qabr) för den som inte uppfyllde sin religion. Profeten (ﷺ) är tydlig:

”Profeten (ﷺ) passerade förbi två gravar och sade:

’De straffas – och de straffas inte för något stort (det vill säga i deras ögon). Den ene brukade inte skydda sig från urinstänk, och den andre brukade gå med skvaller.’” [Sahih al-Bukhari, hadith nr 218; Sahih Muslim, hadith nr 292]

Denna berömda hadith är en av Sunnahns viktigaste om gravens straff: två till synes ’små’ synder – orenad urin och skvaller – är tillräckliga för gravens straff. Det visar att islamisk renhet (tahara) och ett gott tungas etik är av fundamental vikt.

Profeten reagerade med stor oro inför denna syn och tog en grön palmkvist och delade den i två halvor, en till varje grav, och sade:

”Kanske lindrar det deras straff medan de (kvistarna) är gröna (och inte torra).” [Sahih al-Bukhari, hadith nr 218; Sahih Muslim, hadith nr 292]

Vad skyddar mot gravens straff

Profeten (ﷺ) undervisade om handlingar som skyddar mot gravens prövning och straff:

- Shahadan – att dö med La ilaha ill Allah som sista ord [Muslim, nr 916]
- Ribat fi sabilillah – att vakta vid gränsen i Allahs väg [Muslim, nr 1913]
- Martyrskap (shahada) [Sahih al-Bukhari, nr 2829]
- Att dö av pest (ta’un) – martyrstatus [Bukhari, nr 5733]
- Att dö på fredagen – skyddar från gravens fitnah [Tirmidhi, nr 1074 – hasan]
- Recitationen av Surat al-Mulk regelbundet [Tirmidhi, nr 2890; Abu

Dawud – hasan]

- Surat al-Baqarah i hemmet – Shaytan flyr det hemmet [Muslim, nr 780]
- Rena avsikter och gott uppträdande generellt [sammansatt vittnesmål]

Al-Barzakh – mellanlivets tillstånd

Barzakhs natur

Barzakh (البرزخ) – mellanlivet – är det tillstånd i vilket själarna vistas från dödsögonblicket tills Domedagen (Yawm al-Qiyamah). Det är en väldefinierad islamisk doktrin grundad på Koranens direkta ord (al-Mu'minun 23:100) och ett stort antal hadither.

Ibn al-Qayyim al-Jawziyya ägnar ett helt kapitel i Kitab al-Ruh åt barzakh och definierar det som: 'den värld som existerar mellan denna värld och det nästa livet – det är inte denna världens natur och inte det nästa livets fulla verklighet, utan ett mellanrum av avvaktan och förberedelse.'

Martyrernas och de rättfärdigas tillstånd i barzakh

Koranen beskriver martyrernas tillstånd i barzakh med explicit positiv kraft:

”Och tro inte att de som dödas i Allahs väg är döda – nej, de är levande hos sin Herre, försörjda. De jublar i vad Allah givit dem av Sin nåd, och de gläds för dem som ännu inte anslutit sig bakom dem – att det finns inget att frukta för dem och de ska inte sörja.” [Koranen, Al Imran 3:169–170]

Ibn Abbas och alla de klassiska tolkarna bekräftar: martyrererna lever verkligen – inte metaforiskt – i barzakh. De är försörjda och fröjdade. Deras liv i barzakh är en aktiv, medveten existens av välgång och glädje.

Profeten (ﷺ) berättade om de troendes tillstånd i barzakh:

”De troendes själar är i gröna fåglar som flyger i paradiset, äter av dess frukter och återvänder till lyktor av guld som hänger i paradiset skugga.” [Sahih Muslim, hadith nr 1887 – om

martyrernas tillstånd]

Kommunikation i barzakh

En av barzakhs mest diskuterade aspekter är frågan om de döda kan höra och kommunicera med de levande. Profetets vittnesmål vid Badrs grop (Bukhari, nr 3976) – 'de hör inte bättre än ni, men de kan inte svara' – är den primära texten.

Ibn al-Qayyim diskuterar extensivt i Kitab al-Ruh hur de döda kan höra levandes salam och ha medvetenhet om dem som besöker deras gravar, men att de inte kan kommunicera tillbaka på ett sätt de levande uppfattar. Detta är en försiktig position som balanserar vittnesmålen.

Profeten (ﷺ) uppmuntrade att läsa salam vid gravsbesök:

"Frid vare med er, o troende och muslimer i dessa hem. Vi ska inshaAllah förena oss med er. Vi ber Allah om välgång för oss och er." [Sahih Muslim, hadith nr 975 – profetets hälsning vid gravbesök]

Praktiska konsekvenser – att leva med dödens medvetenhet

Att förbereda sig för döden

Islamisk etik kräver att varje muslim förbereder sig praktiskt och andligt för döden:

- Testamente (wasiyya): Profeten sade: 'Det är en muslims plikt som har något att testamentera att inte låta två nätter passera utan att ha ett skriftligt testamente.' [Bukhari, nr 2738; Muslim, nr 1627]
- Skuldbetalning: Den dödes skulder är av yttersta vikt – Profeten nekade vid ett tillfälle att leda janazah-bönen för en man med obetalda skulder tills de garanterades [Nasa'i, nr 1962]
- Tawbah (ånger): Profeten sade: 'Allah accepterar sin tjänares ånger tills den sista axelfästena skär sig (dvs. precis innan döden).' [Tirmidhi, nr 3537; Ibn Majah – hasan]
- Goda gärningar: Profeten sade: 'När en människa dör upphör hennes

handlingar utom tre: löpande välgörenhet (sadaqa jariyya), kunskap som gagnar, och ett rättfärdigt barn som ber för henne.' [Muslim, nr 1631]

Att besöka de sjuka och döende

Profetens (ﷺ) praxis var att regelbundet besöka sjuka och döende:

"Besök de sjuka, följ begravningar, påminn om Allah – ty dessa påminner er om det nästa livet." [Sahih Muslim, hadith nr 976 – kompletterande version]

Vid besök av döende bör man läsa Surah Yasin, som profeten (ﷺ) rekommenderade:

"Läs Yasin för era döende." [Sunan Abu Dawud, hadith nr 3121; Sunan Ibn Majah, hadith nr 1448 – sahih enligt al-Albani]

Sorgetidens etik – al-hidad

Islam föreskriver en begränsad sörjetid och etik kring sorg:

- Allmän sörjetid: Tre dagar – man visar sorg men återgår till livet
- Änkans idda: Fyra månader och tio dagar – en period av avvaktan och sörjande för hustrun vid mannens bortgång [al-Baqarah 2:234]
- Förbudet: Att riva sönder kläder, slå sig i ansiktet eller klaga högt – profeten förbjöd dessa pre-islamiska sorgetraditioner [Bukhari, nr 1298]
- Tillåtet: Tårar och sorg i hjärtat – profeten grät vid sin sons Ibrahim bortgång [Bukhari, nr 1303]

Profeten (ﷺ) sade vid Ibrahims bortgång:

"Ögonen gråter och hjärtat sörjer, och vi säger bara det som vår Herre är nöjd med. O Ibrahim, vi är sannerligen sörjande över din bortgång." [Sahih al-Bukhari, hadith nr 1303 – profetets gråt vid sin son Ibrahims bortgång]

Akademisk diskussion – islamisk eschatologi i samtida forskning

Gravens prövningar och hadith-autenticitet

En central fråga i akademisk islamisk studie av döden och gravens prövningar är hadith-autenticiteten. Doctrinen om Munkars och Nakirs förhör grundar sig primärt på ahad-hadither (enstaka kedjor) snarare än mutawatir-hadither (multipelt bekräftade). Klassiska teologer som Ibn al-Qayyim, Ibn Taymiyya och al-Nawawi anser att akida-frågor kring barzakh kan och bör etableras på basis av sahih ahad-hadither, inte bara mutawatir.

Al-Tahawi (d. 321 e.H.) – vars Aqida al-Tahawiyya är ett av sunniislamisk teologis mest auktoritativa dokument – inkluderar gravens prövningar explicit:

”Och vi tror på gravens prövning och på Munkars och Nakirs förhör av den döde om hans Herre, hans religion och hans profet – som det har kommit i haditherna från Allahs sändebud (ﷺ) och från följeslagarna.” [al-Tahawi, Matn al-Aqida al-Tahawiyya, § 69]

Barzakh och modern islamisk teologi

Modern islamisk akademi har intensifierat studierna av barzakh-doktrinen. Yusuf al-Qaradawi, i sin Kitab al-Hayah al-Akhira, argumenterar att barzakh-doktrinen är en av de mest välbelagda aspekterna av islamisk eschatologi, grundad på Koranen (23:100), multipla hadither och följeslagarnas konsensus (ijma al-sahaba).

Akademiker som Mohammad Hassan Khalil (Islam and the Fate of Others, Oxford UP, 2012) analyserar barzakh's teologiska implikationer för icke-muslimers tillstånd i mellanlivet – en fråga med varierande svar bland klassiska lärda.

Döden i islamisk mystik (tasawwuf)

I islamisk mystisk tradition (tasawwuf) ses döden som 'al-fana' – annihilation av jagets illusioner och ett möte med Allahs verklighet. Jalal al-Din Rumi uttrycker detta i Masnavi: 'Jag dog som mineral och

återuppstod som planta; jag dog som planta och återuppstod som djur; jag dog som djur och blev människa. Varför ska jag frukta? Jag har aldrig blivit mindre av att dö.' – en andlig tolkning av döden som transformation snarare än förintelse.

Ibn al-Arabi (d. 1240 e.Kr.) i Fusus al-Hikam diskuterar döden som 'al-bab al-akbar' – den stora porten – genom vilken själen träder in i sin verkliga natur. Dessa mystiska tolkningar kompletterar men ersätter inte den juridisk-teologiska grunden för islamisk dödsdoktrin.

Sammanfattning – Döden som islams centrala prövning

Islamisk dödsdoktrin är ett av religionens mest genomarbetade och detaljerade teologiska fält. Från Koranens fundamentala proklamation – 'varje själ ska smaka döden' – till Sunnahns detaljerade beskrivningar av dödsprocessen, gravens förhör och barzakh's tillstånd, ger islam en fullständig och sammanhängande bild av vad som händer vid och efter döden.

De viktigaste dragen i islamisk dödsdoktrin:

1. Döden är Allahs skapelse, oundviklig och tidsbegränsad (ajal)
2. Dödsprocessen involverar Azrael och hjälpänglar – en skön utdragning för den troende, en smärtsam för den otroende
3. Själen reser uppåt – den troendes in 'Illiyun, den otroende kastas mot Sijjin
4. Islamisk begravning är enkel, snabb och vördnadsfull
5. Gravens förhör av Munkar och Nakir är en verklighet grundad på autentiska hadither
6. Graven är antingen en paradislignad fröjd eller en helvetisk plåga beroende på individens tro och handlingar
7. Barzakh är ett aktivt mellanlivsstadie – martyrerna är levande och försörjda
8. Regelbunden meditation om döden ('haddim al-ladhdhat') är profetets (ﷺ) rekommendation för ett andligt upprättat liv

Det teologiska och praktiska budskapet till varje levande muslim är tydligt: döden är verklig, nära och viss. Den prövning som väntar i graven kräver förberedelse i detta liv – shahadan på läpparna, bönen i kroppen, renheten i vanor och ärligheten i relationer. Den som förbereder sig väl möter graven med änglars sällskap och vällukt. Den som försummar möter den

med mörker och ångest.

'Minns ofta dödens krossare av njutningar' – profetens (ﷺ) råd är tidlöst. Att hålla dödens minne levande är inte pessimism; det är den djupaste formen av visdom och den starkaste drivkraften till ett rättfärdigt liv.

"Minns ofta dödens krossare av njutningar (haddim al-ladhdat)." – Profeten Muhammed (ﷺ) [Tirmidhi, nr 2307]

Källförteckning och referenser

Koranen

- Koranen al-Karim. Surat al-Mulk (67:2); Surat Al Imran (3:145, 169–170, 185); Surat al-Nisa (4:78); Surat al-Mu'minun (23:100); Surat Qaf (50:19); Surat al-Qiyamah (75:26–30); Surat al-Jumu'ah (62:8); Surat al-A'raf (7:34); Surat al-Sajdah (32:11); Surat al-An'am (6:61); Surat al-Anfal (8:11); Surat al-Mutaffifin (83:7–9, 18–21); Surat al-Anbiya (21:35); Surat al-Baqarah (2:234).

Primära hadithsamlingar

- Sahih al-Bukhari. Muhammad ibn Ismail al-Bukhari (d. 256 e.H./870 e.Kr.). Kitab al-Jana'iz, hadith nr 218 (palmkvist och gravens straff), 1253 (profetets dotter Zaynabs tvagning), 1264 (profetets svepning), 1315 (brådskan med begravning), 1325 (janazah-bönens belöning), 1377 (bön mot gravens straff), 2738 (testamente), 3976 (profetet tal till de döda vid Badr), 4440 (profetets sista ord), 5641 (sjukdomens prövning).
- Sahih Muslim. Muslim ibn al-Hajjaj al-Naysaburi (d. 261 e.H./875 e.Kr.). Kitab al-Jana'iz, hadith nr 292 (palmkvist), 588 (bön mot gravens straff), 916 (talqin), 920 (tillslutning av ögon), 939 (Zaynabs tvagning), 944 (brådskan), 945 (janazah-bönens belöning), 975 (salam vid gravar), 976 (gravbesök och sorg), 1120 (fasta under resa), 1631 (tre handlingar som fortsätter), 1887 (martyrernas tillstånd som fåglar), 1913 (ribat).
- Sunan Abu Dawud. Abu Dawud al-Sijistani (d. 275 e.H./889 e.Kr.).

Kitab al-Jana'iz, hadith nr 3121 (Surah Yasin vid dödsögonblick), 3201 (janazah-du'a), 3213 (gravläggning med bismillah), 3221 (talqin vid graven), 4753 (al-Bara ibn Azib-hadithet – den centrala dödsprocess-hadithen).

- Sunan al-Tirmidhi. Muhammad ibn Isa al-Tirmidhi (d. 279 e.H./892 e.Kr.). Hadith nr 982 (svett vid döden), 1071 (Munkars och Nakirs utseende), 1074 (fredagsdöden), 2307 ('haddim al-ladhdhat'), 2308 (graven som första station), 2890 (Surat al-Mulk), 3537 (ångers accepterande).
- Sunan al-Nasa'i. Ahmad ibn Shu'ayb al-Nasa'i (d. 303 e.H./915 e.Kr.). Hadith nr 1824 ('haddim al-ladhdhat'), 1828 (svett vid döden), 1962 (skulder och janazah), 2034 (gravbesök).
- Sunan Ibn Majah. Muhammad ibn Yazid Ibn Majah (d. 273 e.H./887 e.Kr.). Hadith nr 1448 (Yasin vid dödsögonblick), 1498 (janazah-du'a), 1550 (gravläggning), 4258, 4259, 4267 ('haddim al-ladhdhat' och gravens station).
- Musnad Ahmad. Ahmad ibn Hanbal (d. 241 e.H./855 e.Kr.). Hadith nr 18557 – al-Bara ibn Azib-hadithet i fulltext (den primära källan om dödsprocessen, änglarna, förhöret och barzakh-tillståndet). Hadith nr 23640 (Sa'd ibn Mu'adhs gravtryckning).
- al-Hakim, Abu Abdallah. Al-Mustadrak 'ala al-Sahihayn. Kompletterande hadither om dödsprocessen och barzakh.
- Ibn Hibban. Sahih Ibn Hibban. Hadither om ajal och dödens oundviklighet.

Klassiska teologiska och juridiska verk

- al-Tahawi, Abu Ja'far (d. 321 e.H./933 e.Kr.). Matn al-Aqida al-Tahawiyya. §§ 65–75 om gravens prövningar och barzakh – det sunniislamiska teologins mest grundläggande aqida-dokument.
- Ibn al-Qayyim al-Jawziyya (d. 751 e.H./1350 e.Kr.). Kitab al-Ruh (Bokens om Själen). Den mest genomarbetade klassiska studien av barzakh, dödsprocessen, gravens förhör och martyre's tillstånd – en oundgänglig primärkälla.
- Ibn al-Qayyim al-Jawziyya. Ahkam Ahl al-Dhimmah. Kapitel om gravens ritual och fiqh al-janazah.
- Ibn al-Qayyim al-Jawziyya. Madarij al-Salikin. Om dödens andliga förberedelse och sabr vid dödsögonblicket.
- Ibn Kathir, Ismail (d. 774 e.H./1373 e.Kr.). Al-Bidaya wa al-Nihaya. Volym 2 – om barzakh och gravens tillstånd. Tafsir Koranen al-Azim – kommentarer till alla relevanta eschatologiska verser.
- al-Nawawi, Yahya ibn Sharaf (d. 676 e.H./1277 e.Kr.). Al-Adhkar – böner för de döende och vid gravbesök. Sharh Sahih Muslim –

kommentarer till alla hadither om janazah och barzakh. Riyadh al-Salihin – kapitel om dödens ihågkommelse.

- al-Ghazali, Abu Hamid (d. 505 e.H./1111 e.Kr.). Ihya 'Ulum al-Din. Volym 4 – Kitab al-Dhikr al-Mawt wa ma ba'dahu (Boken om dödens ihågkommelse och vad som följer). En av islamisk litteraturens mest inflytelserika behandlingar av döden.
- al-Suyuti, Jalal al-Din (d. 911 e.H./1505 e.Kr.). Sharh al-Sudur bi-Sharh Hal al-Mawta wa al-Qubur (Hjärtats glädje i förklaringen av de dödas och gravarnas tillstånd). En sammanfattning av klassisk doktrin om barzakh.

Islamisk rättsvetenskap – fiqh al-janazah

- Ibn Qudama al-Maqdisi (d. 620 e.H./1223 e.Kr.). Al-Mughni. Kitab al-Jana'iz – hanbaliskolans standardverk om begravningsritualer.
- al-Nawawi. Al-Majmu' Sharh al-Muhadhdhab. Kitab al-Jana'iz – shafiiskolans mest detaljerade behandling av begravningsfiqh.
- Ibn Abidin, Muhammad Amin (d. 1836 e.Kr.). Radd al-Muhtar 'ala al-Durr al-Mukhtar. Hanafiskolans standardverk – om janazah-reglerna.
- al-Dardir, Ahmad (d. 1786 e.Kr.). Al-Sharh al-Kabir. Malikiskolans behandling av begravningsfiqh.

Moderna islamiska och akademiska verk

- al-Qaradawi, Yusuf (d. 2022 e.Kr.). Kitab al-Hayat al-Akhira (Boken om det nästa livet). En modern, välorganiserad islamisk behandling av eschatologin inklusive döden och barzakh.
- Mubarakpuri, Safiur Rahman. The Sealed Nectar (Ar-Raheeq Al-Makhtum). Darussalam, 2002 – om profetens bortgång.
- al-Albani, Muhammad Nasir al-Din. Ahkam al-Jana'iz wa Bida'uha (Begravningsarnas regler och dess innovationer). Darussalam – den mest detaljerade moderna hadith-baserade studien av begravningsritualen.
- Khalil, Mohammad Hassan. Islam and the Fate of Others: The Salvation Question. Oxford University Press, 2012 – akademisk analys av barzakh och icke-muslimers tillstånd.
- Smith, Jane I. & Haddad, Yvonne Y. The Islamic Understanding of Death and Resurrection. State University of New York Press, 1981 – den mest omhändertagande västerländska akademiska studien av islamisk döds- och uppståndelsedoktrin.
- Winter, Tim (Abd al-Hakim Murad). The Muslim's Book of the Dead. The Islamic Texts Society – en modern islamisk behandling av barzakh och janazah-ritualen.

© *Islam.se - KoranenoSunnah.se*
Akademisk islamisk artikel - Döden i Islam (Al-Mawt fi al-Islam)

☐ [Ladda ner som Word \(DOCX\)](#)